

SUUNVUORO

hdeksänvuotias Johannes sanoi Helsingissä äidilleen: »Olit sinä sittenkin oikeassa, kun panit minut kielikylpyyn. Nyt minulla on kaksi maailmaa: suomenkielinen ja ruotsinkielinen. Ne ovat erilaisia, mutta molemmat kivoja.»

Muun muassa tämän tarinan kuulimme Kotikielen Seuran ja Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen järjestämässä yleisötilaisuudessa huhtikuun lopulla. Mukana oli kielikylpypäiväkodeissa ja -kouluissa olevien lasten vanhempia ja opettajia sekä alan tutkijoita. Pisimpään kielikylvyn tutkimusta on Suomessa harrastettu Vaasan yliopistossa.

Kirjailija Kerttu Vuolab puhui saamelaisten kansallispäivänä 6. helmikuuta Oulun yliopistolla järjestetyssä juhlaseminaarissa aiheesta »Minä kahdessa maailmassa». Hän sanoi: »Jos kuka niin vähemmistökieltä puhuva tietää, että kielitaito on rikkautta. Toisen kielen kautta ihminen saa toiset aistit elämään ja ikään kuin toiset silmät ja korvat aukeaisivat maailmaan.» Vuolab havainnollisti kokemusta suomen ja saamen kielikuvilla. Suomalainen ottaa yön ratsukseen: hän lähtee yön selkään. Saamelaiselle yö on opas ja ystävä, joka johdattaa häntä illasta aamuun. Saameksi lähdetään yön käteen.

Kielikylpy on kielenomaksumisen metodi, joka perustuu ajatukseen luonnollisesta monikielisyydestä. Enemmistökieltä puhuva lapsi pannaan ensin päiväkotiin ja sitten kouluun, jonka kielenä on jokin alueella puhuttu vähemmistökieli — Suomessa ruotsi. Opettajat puhuvat lapsille aina ruotsia, vanhemmat pelkästään suomea, äidinkieltä. Lapset voivat valita kummassakin ympäristössä sen kielen mitä puhuvat. Tutkimusten mukaan he kehittyvät sekä äidinkieltä että toisen kielen puhujina hyvin. Kyse on aidosta kaksikielisyydestä: kommunikoinnista, vuorovaikutuksesta ja merkityksenannosta kahdella kielellä. Sama metodi toimii myös ns. kielipesissä, joissa uhanalaisia vähemmistökieliä koetetaan pelastaa luomalla lapsille päiväkotiin kieliyhteisö, jossa toimitaan jo menetetyllä äidinkiellellä. Suomessa toimii jo muutama kielipesä: kolttasaamelaisten ja inarinsaamelaisten kielipesät Inarin kunnassa.

Käsitys kaksi- ja monikielisyydestä on monipuolistunut sitten 60-luvun, jolloin sen vielä pelättiin johtavan puolikielisyyteen. Nyt tiedetään, että sellaiseen tulokseen johtaa lähinnä valtakulttuurien harjoittama assimiloitipolitiikka, jossa äidinkieleltä riistetään sille kuuluva asema yhtenä identiteetin tärkeimmistä peruskivistä. Saamelaiset ovat kokeneet tämänkin puolen Suomesta. Ne tapahtumat, joita 1950–60-lukujen saamelaislapset kouluisaan ja asuntoloissaan kävivät läpi, ylittävät moninkertaisesti tämän päivän pahimmat kertomukset koulukiusaamisesta ja sen seurauksista. Siihen osallistuivat myös aikuiset: suomalainen yhteiskunta.

Kerttu Vuolab kertoi rakentavansa sisimmässään edelleen siltoja kahden maailman — pakkosuomen ja oman äidinkieltä — välille. Kirjailijana, kielen ja kulttuurin ammattilaisena, hän pystyy tätä myös tietoisesti työstämään. Kielikylvyssä maailmojen välille rakentuu siltoja alusta asti: lapset saavat kielellisen tietoisuuden ikään kuin lahjaksi. Heillä on muita enemmän metatason ymmärrystä kielestä ja samalla myös mahdollisuus iloita eri kielten ja kulttuurien samuudesta ja erilaisuudesta.

Tässä lehdessä kunnioitamme professori Terho Itkosen, Virittäjän pitkäaikaisen päätoimittajan muistoa. Terho Itkonen teki toimitusneuvoston jäsenenä viimeiset palveluksensa lehdelle juuri ennen kuolemaansa. Hyvästejä on aina vaikea sanoa. Yön käteen, Terho.